

z kapitalistických armád

KE SKRYTÉ — KVALITATIVNÍ MILITARIZACI

1. část

Podplukovník ing. Josef Hrdlička

Mirová ofenzíva pokrokových sil, vedených Sovětským svazem, dosáhla v posledních letech značných úspěchů. Jejich výrazem je řada smluv a dohod o zmírňování napětí, různá jednání v rámci odzbrojení a snížení vojsk, výzbroje, vojenských výdajů. K úspěchům patří i osvobození nových území od přímé koloniální nadvlády nebo lokalizace či ukončení mnoha válek v okrajových oblastech světa. To vše ukazuje na nezvratný růst socialistického tábora.

Zmírňující vývoj má takovou dynamiku, že může v socialistických zemích a v neposlední řadě i v naší armádě vést k nesprávným a rozhodně předčasným iluzím, jako je zejména podceňování nebezpečí ze strany západního imperialismu. Nebylo by však nic škodlivějšího než podléhat představě o již samovolném mírovém vývoji, podléhat pacifismu se všemi z toho plynoucími důsledky.

Pro skutečný postoj Západu je bezesporu určující vojenský vývoj v NATO. Ten je složitý, protože se v něm mimo jiné prolíná vliv třídní podstaty imperialismu, vědeckotechnické revoluce (VTR) a tlaku pokrokových sil. Výsledkem toho všeho je zdánlivě dvojaký charakter tohoto vývoje, kde některá opatření se mohou jevit jako zmírňující, avšak ve skutečnosti jsou součástí velmi nebezpečné skryté militarizace s využitím moderní vědy a techniky.

Za VTR se již na militarizaci nemůžeme dívat dřívějším způsobem s využitím kvantitativních faktorů, jako např. početní stav ozbrojených sil, množství hlavní výzbroje, délka vojenské základní služby, velikost válečných zásob apod. Zvyšování těchto faktorů znamenalo jednoznačně i větší vojenské úsilí a naopak. Uváděné kvantitativní faktory jsou sice i nadále velmi důležitým, ale přece jen druhořadějším kritériem vojenského vývoje na Západě. Vývojový trend kvantitativních ukazatelů vcelku stagnuje nebo mírně klesá, s výjimkou prudce rostoucích vojenských rozpočtů.

Za VTR a při zmírňování napětí se přesunuje těžiště militarizace do vojenského výzkumu a vývoje, do nebývalého

uplatnění vědy ve vojenství, do využití rezerv, do nových forem zbrojní výroby, výstavby a vyzbrojování armád. Skrytá kvalitativní militarizace se začíná uplatňovat zhruba od poloviny šedesátých let.

Tato koncepce kvality, kterou přijalo NATO v roce 1971, má své značné slabiny. Největší je v tom, že ztráty špičkové výzbroje a její obsluhy jsou zejména v prvních měsících války téměř nenahraditelné. Je to důsledek velké nákladnosti, výrobní pracnosti, malé standardizace a nemožnosti vytvářet u nejmodernějších zbraňových systémů potřebnou válečnou zálohu. Rizika, které z toho vyplývá, je si Západ vědom. To je však vyváženo existencí jaderné výzbroje, kterou by neváhal nasadit, aby zabránil případné porážce méně početných elitních vojsk.

Vojenský výzkum a vývoj

Využití vědeckovýzkumného potenciálu členských zemí NATO bylo podřízeno imperialistické strategii paktu cílevědoměji až začátkem šedesátých let, kdy NATO v důsledku překvapivých sovětských úspěchů ve výzkumu kosmu a v oblasti jaderné problematiky rychle aktivizuje svůj dosud roztráštěný potenciál. Postupně proto dochází ke koordinaci vědy v koaličním rámci a k intenzivnímu využívání několika desítek různých mezinárodních vědeckovýzkumných organizací prostřednictvím členství jednotlivých států NATO v nich.

Imperialistické země NATO vydávají na vojenský výzkum a vývoj do 10 % vojenských rozpočtů. Zaměřují však v něm kolem poloviny všech vědeckovýzkumných a vývojových pracovníků svých zemí. Je elementární a ničím nenahraditelnou podstatou skryté militarizace hlavně z těchto důvodů:

— Svou neustálou aktivitou, zaměřenou na výrazné zvyšování účinnosti bojové techniky, na vývoj nových zbraňových systémů a vojenské využití základního výzkumu, se snaží nutit socialistické země k nákladným protipatřením a tím je vyčerpávat. Z hlediska Západu **plní funkci studené války**. Vycházejí přitom z názoru, že státy Varšavské smlouvy přes rozdílnou zbrojní koncepci musí navíc na nejrůznější projekty Západu reagovat, neboť nemohou připustit vznik nějaké technologické mezery apod. mezi nimi a Západem.

— Západní vojenský výzkum a vývoj pracuje též na některých zvláště nebezpečných zbrojních programech, které na-

Navíc však skrytá militarizace představuje velmi záluďný nástroj ideologické diverze proti našemu táboru v tom smyslu, že Západu umožňuje vydávat se demagogicky div ne za mírotvorce, ohroženého z naší strany. Za politického využití skryté militarizace může Západ znovu ofenzívně rozvíjet antisovětlismus a antikomunismus a mimoto působit pacifisticky, neboť „on nezbíjí, jak ukazují stagnující i dokonce klesající počty jeho vojsk, výzbroje, zkracování základní služby atd.“. Skrytou kvalitativní militarizaci nemůžeme tudíž považovat jen za otázku vojenskou, ale též za vysoce politickou záležitost. Všechny tyto machinace Západu jsou jen zastíracím manévrem k dalšímu utajení skryté militarizace, jejíž význam je zřejmý.

bývají až charakteru **tajných zbraní**. Některé z nich by mohly být použity již v době míru. Jsou to např. metody a prostředky genetického působení, elektronické a psychologické války, ovlivňování počasí ve světovém měřítku. Z bojové techniky jsou to mimo jiné laserové zbraně, neutronové zbraně, elektromagnetická aj. technika k „vymazání“ paměti našich počítačů, ke znemožnění vizuálního pozorování, zbraně na principu ultrazvukového či jiného škodlivého kmitočtu, dále dvou — i vícenásobné bojové látky, které formálně vyhovují uzavřeným dohodám, neboť svůj ničivý účinek získávají až v prostoru cíle po smíšení se vzduchem nebo mezi sebou. Patří sem i značně mohutnější jaderná výbušnina na bázi těžších elementů než uran, nebo miniaturní jaderné nálože vhodné i k sabotážním účelům apod.

— Na základě představ Západu o vědeckotechnické nadřazenosti nad socialistickým táborem se má stát vojenský výzkum a vývoj v podmínkách oboustranného omezování či snižování výzbroje **legálním nástrojem k dosažení vojenské převahy Západu** za našeho souhlasu. Má k tomu dojít s pomocí urychleného, předstihového vývoje nových nebo zdokonalování zavedených zbraňových systémů takovým tempem, že by se Západ stal pánelem bojiště. Praxe při přednostním vývoji bojové techniky pro potřeby vietnamského válčiště potvrdila, že při mimořádných opatřeních je možné podstatně zkracovat dobu potřebnou na výzkum a vývoj.

— Podle Západu existují podmínky zbrojní technické nestability mezi světovými velmocemi a možnost vytvoření

zvrátových situací v některých vědeckých oblastech, které vedou ve svém součtu k principiálním strategickým změnám. Je to zejména možnost přesného stanovení polohy strategických prostředků protivníka v reálném čase a jejich zničení zbraňovými systémy s přesným, resp. bodovým navedením.

Vojenský výzkum a vývoj má tak přispět k nahrazení strategie odvetného úderu strategií prvního absolutního úderu. Jinak řečeno, má umožnit zničení všech nepřátelských strategických zbraní najednou (což bylo považováno dosud za utopii), než tyto vůbec zahájí akci, a tím rozhodnout válku.

Tyto aspekty západního vojenského výzkumu a vývoje jsou dále zvětšovány postupující mezinárodní integrací, která vytváří vyšší kvalitu než je pouhý součet

možností jednotlivých zemí. Přispívá i k odstraňování vývojových duplicit, které znamenaly dosud v NATO ztrátu asi 1 miliardy dolarů ročně.

Není pochyb o tom, že imperialistický Západ se snaží za pomoci vojenského výzkumu a vývoje plnit skrytou formou rozsáhlé vojenskopolitické cíle. Paralyzování této činnosti — pokud nebude vynuceno stupňujícím se politickým tlakem — lze sotva dosáhnout jinak, než s takovým rozvojem vědy a techniky v zemích socialistického tábora, který bude znamenat již zjevný předstih před Západem. V souladu s tímto trendem nemůžeme vyloučit, že Západ bude ochoten k omezení významných, zejména strategických oblastí vojenského výzkumu a vývoje tam, kde nabýváme pro něho nebezpečné převahy.

Využití rezerv

Až do pronikavějšího uplatnění VTR bránily známé a těžko překonatelné či neřešitelné rozpory tehdejšího kapitalistického světa využít velkých existujících rezerv při výstavbě západních armád, ačkoli byly většinou známy. Teprve integrující vliv VTR přináší na pořad dne skutečné, i když pořád jen částečné využití rezerv, které by jinak zůstaly pro kapitalistický svět všeobecně uznávaným, ale neřešitelným kapitálním problémem. VTR umožňuje alespoň dílčí řešení, které je podpořeno prohlubující se mezinárodní monopolizací a různými postupně se upevňujícími mezinárodními politickými, hospodářskými aj. skupením v rámci západního světa.

K významné rezervě náleží **přechod na standardní výzbroj** v NATO, což má podle západních odborníků zvýšit bojovou hodnotu armád NATO o 30 %. Je to však dlouhodobý proces, který sotva může skončit v předpokládané míře do konce tohoto století. V poslední době je standardizaci věnována nebyvalá pozornost. Dosavadní téměř 25leté úsilí o její průkaznější uplatnění, centralizované ve vojenské agentuře pro standardizaci, je co do výsledků pokládáno za nedostatečné a v současné době za neúnosné. Důsledkem je ohromná různorodost vojenského materiálu v NATO. Např. v letecké technice, elektrotechnice, řízených střelách atd. jsou desítky různých typů nebo variant; to narušuje součinnost vojsk a jejich materiálně technické zabezpečení. Ke standardizaci se nyní přistupuje daleko pružněji a mnohostranněji, aby se snáze překonávala i mnohostrannost rozporů a

zajistila zejména účast Francie, která není vojenským členem paktu. Standardizaci se již věnují účinně další organizace (např. zbrojní skupina 10 evropských zemí EUROGROUP, skupina 5 zemí FINABEL se zabývá pozemní výzbrojí; nově zřízený Sekretariát pro vyzbrojování evropských zemí se sídlem v Bruselu). Upouští se prozatím od celkové standardizace v NATO a přistupuje se na dvou — či vícestrannější standardizaci, popřípadě s regionální působností (např. pro země středoevropského válečnictví). Přechod na standardizaci se umožňuje třemi způsoby: zřídla (stejně zbraně či součásti zbraňových systémů jednotlivých zemí), shora na základě dlouhodobého plánování a nákupem. Za pomoci těchto operativních opatření a za prokazatelné podpory vládních míst se může podařit do poloviny osmdesátých let dosáhnout v NATO snížení různorodosti výzbroje maximálně o 40 %, neboli zvýšit bojovou hodnotu armád částečnou standardizací nejvýše o 12 %. Ale i poloviční úspěch znamená na koaliční úrovni velmi mnoho.

Další důležitou rezervou, která je podmíněna rozvojem standardizace a mezinárodní zbrojní spolupráce, je **odstraňování duplicit** ve vojenském výzkumu a vývoji (roční ztráta 1 miliardy dolarů) a ve zbrojní výrobě, jakož i v provozu a zabezpečení vojenské techniky (ztráta 10 miliard). Celkově obě tyto rezervy představují hodnotu asi 22 000 tanků Leopard nebo v jiném přirovnání snížení ceny vojenské techniky až o 25 %. Značný podíl na zlepšující se koordinaci

zbrojní výroby má zmíněné skupení EUROGROUP, jehož zásluhou evropské země NATO rychle zvyšují svou zbrojní technickou úroveň i kapacitu. Zbrojní autarkie přestává být programem jednotlivých zemí NATO. Nicméně v poslední době pro Západ slibně nastoupená cesta v odstraňování duplicit začíná být narušována nesmírnými finančními možnostmi rozvojových zemí, které těží ropu. Jejich velké zbrojní zakázky se snaží některé západní země (nejvíce Francie a V. Británie) zajistit pro sebe, čímž se přirozeně oslabuje jejich zájem na společných evropských zbrojních projektech NATO.

Nejdůležitější rezervou je **uplatnění vědy**, která je základním předpokladem výstavby západních armád na kvalitativním principu. Celý tento proces je roz-

porný, neboť VTR s sebou problémy jednak přináší (nákladnost a složitost vojenské techniky a jejího provozu, neobyčejná potřeba specialistů atd.), jednak je pomáhá s využitím vědy zmírnit nebo zvládnout. Bez pomoci vědy by ani vysoké vojenské rozpočty imperialistických zemí zdaleka nestačily krýt ani běžnou činnost, natož zajistit vývoj a nákup další výzbroje. Využívá se zejména systémové a nákladové analýzy, dlouhodobého plánování a prognózování, moderní výpočetní techniky, propracovaných systémů managementu, nových výcvikových metod a prostředků atd. A tak věda je tím klíčem, který umožňuje víceméně překlenout mnohé těžko řešitelné problémy, a to, často atypickým nebo novým přístupem, který by před VTR nepřicházel v úvahu.

Nový způsob vyzbrojování

Okolnost, že při vyzbrojování se v NATO uplatňuje kvalita před kvantitou, má své obecné zdůvodnění v kapitalistickém zřízení, kde vládnoucí třída dává přednost především vojákům z povolání a nejmodernější technice, ale přímým podnětem k této zbrojní koncepci je zvláštní forma maximálního zisku. Spočívá v tom, že v podmínkách stále složitější a náročnější výzbroje a za relativně se zužujících rozpočtových možností jsou jen velké zbrojní monopoly, a to ještě za státní podpory, schopny vyvíjet a vyrábět tyto složité zbraňové systémy. Nesmíme totiž zapomenout, že v důsledku hledání úspor je i ve zbrojní výrobě, která vždy byla zdrojem zisku, regulována míra zisku, nebo dokonce (jako v USA) snížena takřka na polovinu ve srovnání s civilní výrobou.

Za skryté militarizace dochází ve vyzbrojování k paradoxnímu jevu, který můžeme vyjádřit zdánlivě na hlavu postaveným vztahem; čím méně nejmodernější výzbroje (nad minimální nutnou hranici danou tabulkovými počty exponovaných sil), tím větší skrytá militarizace. A tak se dostáváme k příčině toho, že počet hlavní výzbroje v imperialistických armádách má převážně stagnující charakter (kromě zvláštních případů), který se ani v budoucnu nebude pravděpodobně výrazněji měnit, nedojde-li k nějakým zásadnějším doktrinárním či jiným změnám. Přitom podíl špičkových zbraňových systémů může být i klesající. Podstata

tohoto nelogického jevu má kořeny ve čtyřech spolu souvisejících okolnostech:

— každá nová zbraňová generace je o 25–30 % účinnější než předchozí,

— každá je dvojnásob i více dražší než předchozí,

— existuje dosud nepřekonaný vztah, že údržba a provoz moderní bojové techniky je během její 10–15leté životnosti dvakrát nákladnější než její nákupní cena,

— složitost výroby stále elektronifikovanějších větších zbraňových systémů je taková, že prozatím (pokud nebude rozvinuta velkosériovost na mezinárodní bázi) neumožňuje větší tempo výroby než jen několik nebo až několik desítek kusů měsíčně.

Prakticky to znamená, že militanti úsilí směřuje k rychlejší obměně (i za cenu prodeje opotřebovanější bojové techniky do zahraničí, resp. převedení do zálohy) nebo k soustavné modernizaci výzbroje. Tím se rychleji zvyšuje její účinnost, popřípadě se obměnou snižují ony dvojnásobné náklady na údržbu a provoz, které lze investovat raději do vývoje a nákupu nové výzbroje či do její modernizace a tím opět zvyšovat bojovou hodnotu armád, dokonce při určitém snižování počtu hlavní výzbroje. Navenek, neboli politicky může tudíž imperialistický Západ z této situace těžit, zatímco kvalitativně horečně zbrojí.

(Pokračování v příštím čísle)